

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Tomáš Mangel:
Laténské hrnčířské pece ve střední Evropě
a otázky organizace hrnčířské produkce

Katedra archeologie FF, Univerzita Hradec Králové 2016
I. díl – text: 397 stran, II. díl – katalogy a tabulky: 90 str., 234 tab.

Autor disertační práce se zhostil náročného tématu o laténských dvoukomorových vertikálních pecích velmi zodpovědně a pečlivě, když si uvědomíme šíři problematiky, kterou řešil na rozsáhlém území mezi Porýním a Potisím. Laténské hrnčířské pece již byly zkoumány vícerymi badateli, avšak nikdo z nich dosud nepředložil tak komplexní řešení problematiky založené na detailním soupisu a nově navržené klasifikaci, jako se to podařilo mgr. T. Mangelovi. Musel přitom využívat nejen rozsáhlou zejména zahraniční literaturu, ale především nálezovou dokumentaci, jejíž úrovně nebyly vždy, téměř pro tři stovky pecí, v optimálním stavu. V době laténské, jak je všeobecně známo, se ve střední Evropě začala prostřednictvím Keltů šířit výroba keramiky pomocí hrnčířského kruhu. Spolu s ní se objevuje i znalost dvoukomorových pecí. Co vedlo k zavedení této technologické inovace, bylo primárním úkolem posuzované disertace.

Práce má velmi přehlednou a podrobně členěnou strukturu. To se týká vlastního textu (I. Díl) a rovněž katalogu s tabulkami (II. díl). Po geografickém a chronologickém vymezení (s. 12–25) se autor věnuje obecným otázkám technologie keramiky od zpracování suroviny až po výpal (s. 26–49). Následuje kapitola o archeologických pramenech k technologii hrnčířské produkce v době laténské (s. 50–71), kde se podrobně zabývá etapami a procesy technologického řetězce spojeného s výrobou keramiky na konkrétních keltských lokalitách.

Dříve než se disertant začal věnovat vlastnímu tématu dvoukomorových vertikálních pecí ve střední Evropě, seznamuje čtenáře s dosavadním stavem poznání včetně stávajících klasifikačních systémů od Pascala Duhamela a Joachima Henninga (s. 72–108).

V kapitole Metoda (s. 109–127) formuluje problémy zvoleného tématu, např.: Jaké jsou chronologické proměny a geografické rozdíly v konstrukčním řešení pecí? Co způsobilo jejich rozšíření a poté zánik? Kde vznikla idea dvoukomorových vertikálních pecí ve střední Evropě? Podstatnou částí je návrh detailního deskriptivního systému klasifikace laténských dvoukomorových vertikálních pecí s využitím všech sledovatelných parametrů.

Těžiště práce spočívá v sedmé kapitole, tj. Analýza dvoukomorových vertikálních pecí a jejich komplexů (s. 128–230). Zde autor podal vyčerpávající rozbor morfometrických dat těchto zkoumaných řemeslných objektů.

V kapitole o možnostech a limitech technologického využití pecí (s. 231–278) se věnuje vybraným keramickým souborům z pecí, a to z různých aspektů, konstrukčním částem pecí a dalším artefaktům a ekofaktům. Přičemž dospěl k zajímavým poznatkům o tom, že keramické artefakty v pecích představují tři základní interpretační kategorie: 1) velký počet keramických fragmentů náleží intruzi; 2) keramika používaná ve stavební

konstrukci a 3) nedeponovaný odpad z výroby a nevyzvednuté vsádky, což je nejdůležitější zdroj informací pro studium organizace hrnčířského řemesla.

V kapitole o funkční interpretaci vybraných znaků komplexů hrnčířských pecí (s. 279–290) popisuje význam jednotlivých částí vypalovacích zařízení.

Desátá kapitola o syntéze struktur (s. 291–298) je návrhem nového třídění laténských dvoukomorových vertikálních pecí, k níž T. Mangel dospěl po náročných přípravných fázích za pomoci metod formalizované deskripce a kvantifikované analýzy. Tuto kapitolu lze současně považovat za jeden z nejdůležitějších výsledků disertační práce, neboť zde propojil klasifikační systém s geograficko-chronologickými parametry.

Na to integrálně navazuje další důležitá kapitola o kulturních a vývojových aspektech laténských dvoukomorových vertikálních pecí (s. 299–321). Autor vyčlenil čtyři okruhy rozšíření hrnčířských pecí, dva pro období LT. B–C1 (okruh 1a a 1b) a dva pro období LT. C2–D (okruh 2a a 2b). Počátky spatřuje ve stupni LT. B1 (okruh 1a: Karpatská kotlina a střední Podunají). Během stupňů LT. B–C1 se šíří do oblastí severně od Dunaje (okruh 1b). V následujícím mladším období LT. C2–D jejich znalost proniká dále na západ (okruh 2b: Porýní) a současně dominují v Karpatské kotlině (okruh 2a). Nejprve se hrnčířské pece objevují na nížinných sídlištích, později v areálech distribučních center a oppid.

Hrnčířská pec jako pramen poznání inovací a organizace hrnčířské produkce doby laténské (s. 322–328) je již souhrnem poznatků, ke kterým dospěl autor disertace a které již podrobně publikoval spolu se svým školitelem na stránkách Archeologických rozhledů.

Závěry disertace jsou podle mého soudu pozoruhodné, a to nejen v rovině čistě typologické, ale rovněž v aspektech organizace hrnčířské produkce. Disertační práce by měla být po nezbytných jazykových korekturách co nejdříve publikována, jelikož ji lze považovat v mnohém za novátorskou. Samozřejmě bude potřeba celý Mangelův klasifikační systém v budoucnosti nejen průběžně doplňovat o nová data a prameny, ale rovněž bude třeba se zaměřit na počátky šíření těchto pecí v kontextu nálezů v mediteránním prostředí Řecka a Itálie.

Z formálního hlediska je nutné velmi ocenit vysokou úroveň obrazových příloh a rozsah použité literatury (na 52 stranách). Na výši je rovněž vědecký jazyk.

Autor disertační práce publikuje kvalitní vědecké studie a články a aktivně se účastní mezinárodních konferencí a výzkumných projektů.

Na základě výše uvedeného disertační práci mgr. Tomáše Mangela doporučuji k obhajobě a současně autora práce navrhuji na udělení vědecko-akademické hodnosti „philosophiae doktor“ (PhD.) ve studijním oboru: archeologie.

Doc. PhDr. Eduard Droberjar, Dr., prof. UO
Katedra archeologie FF UHK

V Hradci Králové 16. 6. 2016